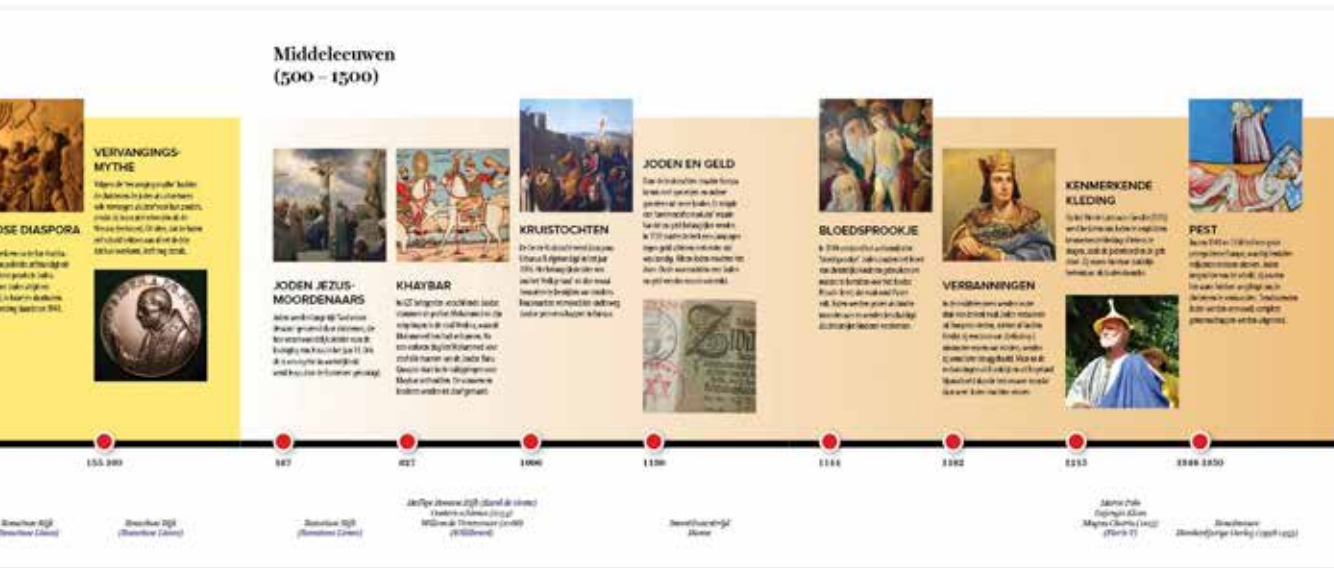

Tijdbalk Antisemitisme

docentenhandleiding

Oudheid

(1000 v.C. – 500 n.C)

474 v.C.

Poeriem

Joods feest dat de redding van de Joden in Perzië viert door Koningin Esther, in de tijd van koning Xerxes (Ahasveros). Onderkoning Haman wilde alle Joden in het rijk vermoorden, maar Koningin Esther dwarsboomde zijn plan.

In de 5e eeuw vóór de gewone jaartelling leefden de Joden in ballingschap onder koning Xerxes in het Perzische Rijk (nu ruwweg Iran). Eén van de vrouwen van de koning was de Joodse Esther. Koning Xerxes besloot om zijn onderkoning, Haman, een speciale eer te verlenen. Hij beval alle onderdanen in zijn rijk om te buigen voor Haman, elke keer als die met zijn paard door de straten reed. De Joodse oom van Esther, Mordechai, weigerde te buigen, behalve voor God. Haman werd zo woedend, dat hij een officieel bevel uitstuurde om alle Joden in het rijk te vermoorden.

Haman bepaalde via loten op welke dag dit zou gebeuren. Toen Mordechai hoorde van zijn plannen, rende hij naar Esther. Zij wist de koning op het laatste moment nog over te halen om het plan te stoppen. Haman en zijn handlangers werden uiteindelijk zelf door de koning ter dood gebracht. Het voorkomen van deze uitroeiing werd een Joodse feestdag; Poeriem of Lotenfeest.¹

---

¹ John James Stewart Perowne, *The Cambridge Bible for schools and colleges* (1922)

20 v.C. – 45 n.C.

Apion

De Griekse taalkundige en filosoof Apion stond bekend om zijn diepe afkeer van Joden. Hij verzong verhalen om hen in een kwaad daglicht te stellen. Bijvoorbeeld dat de Joden een gouden ezelskop zouden aanbidden en dat ze jaarlijks een Griekse toerist offerden. Dit droeg bij aan de eerste pogrom, anti-Joodse rellen, in Alexandrië in 38 n.C..

In Rome sloegen Apion's antisemitische praatjes bij grote delen van de bevolking niet aan, maar in de stad Alexandrië wel. Hij stookte het volk op tegen de Joden omdat zij weigerden een beeld van keizer Caligula te aanbidden, terwijl dit verplicht was. Die weigering werd gezien als teken dat zij niet trouw waren aan de keizer. De hetze van Apion leidde uiteindelijk tot een pogrom (een gewelddadige aanval of moordpartij op lokale Joodse bevolking) in Alexandrië. De antisemitische ideeën van Apion vonden gehoor bij bekende Romeinen, zoals de historicus Tacitus en de filosoof Seneca.²

---

² Joodse Encyclopedie; <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/1641-apion>

132-135

Joodse Diaspora

De Joden verloren na de Bar-Kochba-opstand hun politieke zelfstandigheid in de Romeinse provincie Judea. Daarna waren Joden altijd een minderheid, in Israel en daarbuiten. Deze verspreiding duurde tot 1948.

Tot de 1e eeuw hadden Joden in het Romeinse Rijk veel vrijheid. Zij werden geaccepteerd als een apart volk met een eigen, eeuwenoude traditie en konden openlijk met hun geloof bezig zijn. In de 1e eeuw kwamen de Joden in Judea meerdere malen in opstand tegen de Romeinse overheersing. Ze wilden een onafhankelijke Joodse staat. De laatste opstand onder leiding van Sjimon Bar-Kochba werd verloren in het jaar 70. De Romeinen verwoestten de (tweede) Tempel, brandden Jeruzalem plat, verklaarden het tot verboden gebied voor Joden, en ze vermoordden een groot deel van de verdedigers. De overlevenden werden verkocht op de slavenmarkten van het Midden-Oosten. De provincie werd voortaan Palestina genoemd. Zo raakten de Joden verspreid over de wereld. Door die verspreiding, diaspora of ballingschap genoemd, ontstond de mythe van de 'wandelende Jood': Joden als volk zonder wortels, veroordeeld om eeuwig te zwerven en in andere staten een minderheid te vormen die misbruik zou maken van de gastvrijheid van de autochtone bevolking.³

---

³ Peter Schäfer ed., *The Bar Kochba War Reconsidered* (2003)

155-160

Vervangingsmythe

Volgens de 'vervangingsmythe' hadden de christenen de Joden als uitverkoren volk vervangen als straf voor hun zonden, omdat zij Jezus niet erkenden als de Messias (verlosser). Dit idee, dat de Joden zelf schuld hebben aan al het slechte dat hun overkomt, leeft nog steeds.

De vervangingsmythe werd voor het eerst genoemd in een gesprek tussen de Jood Trypho en de theoloog Justinus de Martelaar, die Trypho wilde overtuigen dat Jezus de Messias voor alle mensen is, dus ook voor de Joden.

Toen de christelijke kerk in de Middeleeuwen aan macht won, vertelde zij deze mythe om Joden uit te sluiten als het uitverkoren volk van God, om zelf meer aanhangers te winnen en om Joden de schuld te geven van maatschappelijke problemen. (Zondebok is de term die gebruikt wordt als de ene groep ten onrechte zegt dat maatschappelijke problemen de schuld zijn van een andere groep.) Deze mythe sloeg aan bij de grotendeels christelijke bevolking in Europa en werden misbruikt om Joden onder dwang te bekeren, te vervolgen of te verbannen.⁴

---

⁴ Judith Civan, *Abraham's Knife: The Mythology of the Deicide in Anti-semitism* (Pennsylvania 2004)

167

Joden Jezusmoordenaars

Joden werden lange tijd 'Godsmoordenaars' genoemd door christenen, die hen verantwoordelijk stelden voor de kruisiging van Jezus in het jaar 33. Ook dit is een mythe: in werkelijkheid werd Jezus door de Romeinen gekruisigd.

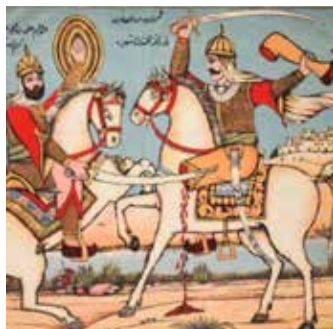
Deze beschuldiging werd voor het eerst rond 167 geuit door de christelijke schrijver Melito van Sardis in zijn stuk, *Peri Pascha*. Het is typisch voor antisemitisme en andere vormen van discriminatie, dat een heel volk in zijn geheel en voor altijd de schuld krijgt voor de vermeende daden van een paar van hen. De mythe dat Joden Jezus hebben vermoord en met zijn allen schuld dragen voor die kruisiging, bleef hardnekkig onderdeel uitmaken van het christelijk geloof in de Middeleeuwen. Het was het belangrijkste christelijk-antisemitische idee uit deze periode. Pas tijdens het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) heeft de Katholieke kerk er officieel afstand van gedaan.⁵

---

⁵ Marvin Perry en Frederick Schweitzer, *Antisemitism: myth and hate from antiquity to the present* (New York 2000)

627

Khaybar

In 627 belegerden verschillende Joodse stammen de profeet Mohammed en zijn volgelingen in de stad Medina, waaruit Mohammed hen had verbannen. Na een verloren slag liet Mohammed voor straf alle mannen van de Joodse Banu Qurayza-stam in de nabijgelegen oase Khaybar onthoofden. De vrouwen en kinderen werden tot slaaf gemaakt.

In 625 verbande de profeet Mohammed de Joodse stam Banu Nadir uit Medina (in Saudi-Arabië). Zij vestigden zich in de nabijgelegen oase Khaybar, maar wilden terug naar Medina. Twee jaar later, in 627, belegerden zij samen met inwoners van Mekka en bedoeïenen de stad, die in handen was van Mohammed en zijn volgelingen. Zij verloren de strijd. Voor straf belegerde het leger van Mohammed in Khaybar een Joodse stam die tegen hem had meegevochten. Nadat zij zich hadden overgegeven, richtte het leger een groot bloedbad aan onder de mannen van die stam.⁶ Sindsdien wordt bij anti-Joodse rellen nog steeds geroepen: "Khaybar Khaybar, o Joden, het leger van Mohammed komt eraan."

In ca. 644 bepaalde de kalief Omar dat alle Joden en christenen moesten verdwijnen uit het Arabisch schiereiland (behalve Jemen) om dit te zuiveren van andersgelovigen.

Kalief Omar legde tussen 717-720 het fundament voor het dhimmi-statuut. Joden en christenen kregen de status van 'dhimmi', tweederangsburgers. Voor dhimmi's gelden beperkende maatregelen in het uitoefenen van geloof, zij moesten kenmerkende kleding dragen en extra belastingen betalen.

⁶ Norman Stillman, *The Jews of Arab lands* (1979)

1096

Kruistochten

De eerste Kruistocht werd door paus Urbanus II afgekondigd in het jaar 1096. Hij wilde het 'Heilige land' en dan vooral Jeruzalem bevrijden van moslims. Kruisvaarders vermoordden onderweg Joodse gemeenschappen in Europa.

De paus riep christelijke ridders op tot kruistochten naar Jeruzalem. Byzantijnse christenen die in de verdrukking kwamen door de opkomende de islam in deze tijd, hadden zijn hulp gevraagd. Kruisvaarders werden beloond met kwijtschelding van al hun zonden, en als er tegen hen een proces liep, werd dat gestaakt. Aan deze oproep werd massaal gehoor gegeven en ook de achterblijvers waren enthousiast. Plaatselijke boeren en kruisvaarders, zoals de Duitser Peter de Heremiet, begonnen ongelovigen uit de eigen omgeving met geweld te verdrijven. Joodse gemeenschappen in Rijnlandse steden als Speyer, Worms, Mainz en Keulen werden niet alleen verdreven, maar bij tienduizenden vermoord. De kruistochten duurden tot 1271.⁷

---

⁷ David Nirenberg, 'The Rhineland Massacres of Jews in the First Crusade', *Medieval Concepts of the Past: Ritual, Memory and Historiography* (Cambridge 2003) .

1139

Joden en Geld

Door de kruistochten maakte Europa kennis met specerijen en andere goederen uit verre landen. Er volgde een 'commerciële revolutie' waarin handel en geld belangrijker werden. In 1139 startte de kerk een campagne tegen geld uitlenen met rente: dat was zondig. Alleen Joden mochten het doen. Oude vooroordelen over Joden en geld werden enorm versterkt.

Vooroordelen over Joden en geld waren al eeuwen geworteld in het verhaal dat Judas Jezus verried voor 30 zilverstukken en Jezus' actie tegen geldwisselaars in de Tempel. Een religieus verbod op geld uitlenen tegen rente bestond allang, maar werd niet afgedwongen. Tijdens de 'commerciële revolutie', zo rond de 11e eeuw, werden handel en het geld en krediet die hiervoor nodig waren belangrijker. De christelijke kerk wilde het verbod op geld lenen tegen rente gaan afdwingen⁸ en verklaarde dit tot zondig; een hoogtepunt van die campagne begon met het Tweede Lateraans Concilie in 1139 (Een concilie is een vergadering van de katholieke kerk met hogere geestelijken). Omdat de economie moest blijven draaien, kwam er een uitzondering op het verbod voor Joden, die toch al als 'ongelovigen' en 'Jezusmoordenaars' bekend stonden. De koppeling met dit 'zondige' bedrijf en latere economische verboden op andere beroepen versterkten vooroordelen die nu nog leven - Joden zijn rijk, gierig, altijd uit op geld en financiële macht, etc.

⁸ Davide Cantoni en Noam Yuchtman, *Medieval Universities, Legal Institutions, and the Commercial Revolution* (Cambridge, Mass. 2009)

1144

Bloedsprookje

In 1144 ontstond het antisemitische ‘bloedsprookje’. Joden zouden het bloed van christelijke kinderen gebruiken om matzes te bereiden voor het Joodse Pesach-feest, dat vaak rond Pasen valt. Joden werden gezien als kindermoordenaars en werden beschuldigd als christelijke kinderen verdwenen.

Rond Pasen, het christelijke feest van Jezus’ opstanding uit de dood, werd vaak gepredikt tegen de Joden als ‘Jezusmoordenaars’. Toen in 1144 rond Pasen het verminkte lichaam van de jonge leerlooier William werd gevonden bij de Engelse stad Norwich, beschuldigden plaatselijke christenen de Joden van deze moord. Omdat Jezus vaak als onschuldige baby werd afgebeeld, was de stap van ‘Jezusmoordenaars’ naar ‘kindermoordenaars’ maar klein.

De monnik Thomas van Monmouth beschreef de moord op William gedetailleerd en met veel nadruk op de “Joodse barbaarsheid” waarmee de moordenaars zijn lichaam verminkten. Hij benadrukte de schuld van ‘de’ Joden en versterkte het beeld van Joden als kindermoordenaars voor latere generaties. Dit was de eerste keer in de Middeleeuwen dat Joden werden beschuldigd van het ‘bloedsprookje’⁹: de hardnekkige mythe dat Joden christenkinderen vermoordden om hun bloed te gebruiken in de matzes voor het Joodse Pesach-feest.¹⁰

⁹ R. Chazan, *The Jews of Medieval Western Christendom 1000-1500* (Cambridge 2006)

¹⁰ P.W. van der Horst, *De mythe van het Joods kannibalisme* (2006)

Verbanningen Frankrijk

In de middeleeuwen werden vaak Joden uit delen van Frankrijk verbannen, meestal door de koning die dan hun bezit in beslag nam. De 15-jarige Franse vorst Filips II deed dit als eerste, in 1182. Er volgde een serie verbanningen, terugkeren, en nieuwe verbanningen. In 1394 werden alle Joden uit heel Frankrijk verbannen, tot aan de 17e eeuw.

Voordat de 15-jarige koning Filips II in 1182 de Joden verbande uit zijn kroondomeinen (niet heel Frankrijk), nam hij hun goederen en 20% van hun inkomsten in beslag. Hij had het geld nodig om zijn macht te verstevigen en zijn schatkist te vullen. Bovendien kreeg hij de kerk achter zich door de 'ellendige' Joden aan te pakken en hun synagogen aan de kerk te geven, die er kerken van maakten. Franse koningen in die tijd beschouwden Joden als hun eigendom, een bron van extra belastingen of bezittingen die afgepakt konden worden na een verbanning. In 1306 bijvoorbeeld verbande Filips IV een groot aantal Joden uit zijn rijk en pakte hun bezit af om zijn oorlog met Vlaanderen te betalen. In 1315 mochten zij van Lodewijk X terugkomen, maar hij stelde enkele voorwaarden: Joden mochten niet met christenen discussiëren over geloofsverschillen, moesten een herkenbaar symbool op hun kleding dragen, en mochten alleen de kost verdienen met handarbeid of 'goede' handel. Dit was bedoeld om de 'verwerpelijke' Joodse geldhandel aan banden te leggen. Er kwamen in 1315 niet veel Joden terug. In 1394 werden alle Joden uit heel Frankrijk verbannen, en het duurde tot de 17e eeuw voor er weer Joden terugkeerden.¹¹

---

¹¹ R. Chazan, *The Jews of Medieval Western Christendom 1000-1500* (Cambridge 2006)

1290 **Verbanningen Engeland**

Koning Edward I van Engeland verbande in 1290 alle Joden uit zijn land. Dat deed hij om economische en religieuze redenen én onder druk van de kerk en de publieke opinie.

Eén van de redenen waarom Edward I besloot de Joden te verbannen, was dat zij niet genoeg geld zouden bijdragen aan de koninklijke schatkist. Maar vooral nam de macht van de kerk toe, en de druk van die kerk om Joden ofwel ergens apart te laten wonen, of ze te laten bekeren tot het christendom. Ook de koninklijke steun voor de ideeën van de kerk nam toe, en de vijandigheid van de bevolking tegen Joden. Deze besluiten vonden nog steeds plaats in de periode van de kruistochten. Pas 350 jaar later, op verzoek van de Amsterdams-Portugese rabbijn Menasseh Ben Israel, stond Oliver Cromwell Joden toe om terug te keren naar Engeland.¹²

---

¹² S. Menache, 'The king, the church and the Jews: some considerations on the expulsions from England and France', *Journal of Medieval History* 13 (September 1987)

1215

Kenmerkende kleding

Op het Vierde Lateraans Concilie (1215) werd besloten om Joden te verplichten kenmerkende kleding of tekens te dragen, zoals de jodenhoed en de gele cirkel. Zij waren hierdoor duidelijk herkenbaar als buitenstaander.

Het Vierde Lateraanse Concilie wordt vaak gezien als het belangrijkste middeleeuwse concilie. Een concilie is een vergadering van de katholieke kerk met hogere geestelijken. Hier werden 71 nieuwe decreten (officiële wetten) uitgevaardigd. Eén van die decreten hield in dat Joden verplicht werden om een geel kenteken op hun kleding te dragen of een zogenaamde 'jodenhoed'. Ook moslims moesten een kenteken op hun kleding gaan dragen. Verder werd het Joden en christenen verboden om samen te werken of te leven.¹³

¹³ R. Chazan, *The Jews of Medieval Western Christendom 1000-1500* (Cambridge 2006)

Middeleeuwen (500 – 1500)

1348-1350

Pest

Tussen 1348 en 1350 trof een grote pestepidemie Europa, waarbij tientallen miljoenen mensen stierven. Joden kregen hiervan de schuld: zij zouden het water hebben vergiftigd om de christenen te vermoorden. Tienduizenden Joden werden vermoord, complete gemeenschappen werden uitgeroeid.

De pest werd verspreid door ratten die bacteriën bij zich droegen. Waarschijnlijk werden deze door vlooiën overgebracht op mensen. Mensen met de ziekte kregen grote zwarte builen op hun lichaam en velen stierven, vandaar de bijnaam Zwarte Dood. In die tijd wist men nog niet dat de ziekte door ratten werd verspreid. Joden werden vaak aangewezen als zondebok. Er gingen verhalen dat de Joden het drinkwater hadden vergiftigd, dat het een complot was om de christenen te vermoorden. Bange en woedende groepen mensen roeiden honderden Joodse gemeenschappen uit in steden in heel Europa. Zo werden er bijvoorbeeld 900 Joden levend verbrand op Valentijnsdag 1349 in Strasbourg (Frankrijk), nog voordat de pest de stad had bereikt. Het was een preventieve maatregel om te zorgen dat de burgers niet besmet zouden raken.¹⁴

---

¹⁴ S. Cohn, 'The Black Death and the burning of Jews', *Past and Present* 196 (2007)

1492

Inquisitie

Aan het einde van de 15e eeuw werden Joden in Spanje en later Portugal gedwongen zich te bekeren tot het christendom. Degenen die weigerden, werden verbannen (1492). De rechtbanken die de overheid in het leven riep om te controleren of de bekeerlingen de katholieke leer wel naleefden heetten de Spaanse Inquisitie.

Het edict van verbanning (1492) was een bevel dat werd afgekondigd door Ferdinand van Castilië en Isabella van Aragón. Ze wilden het Iberisch schiereiland zuiveren van 'ongelovige' invloeden. Al voor die tijd had de kerk de Inquisitie in het leven geroepen om alle niet-christenen en kettters te berechten en vervolgen. In 1492 stelde Ferdinand de Joden in Spanje voor de keus: bekeren of verbanning. Veel Spaanse Joden vluchtten naar Portugal, maar korte tijd later gebeurde daar hetzelfde. Onder dwang bekeerde Joden (conversos) werden streng in de gaten gehouden door de Inquisitie. Wie zich niet als goede christenen gedroegen, werden alsnog berecht en vervolgd. In de 16e eeuw werden 'verdachte' bekeerden vaak gemarteld om ze te laten bekennen en 'hardnekkige Joden' belandden op de brandstapel. Veel verbannen Joden van het Iberisch schiereiland kwamen na allerlei omzwervingen in Nederland terecht, dat verwickeld was in de 80-jarige Oorlog. Omdat de Joden uit Spanje eerst naar Portugal waren gevlucht, werden alle Iberische Joden in Nederland 'Portugezen' genoemd.¹⁵

---

¹⁵ N. Roth, *Conversos, Inquisition and the expulsion of the Jews from Spain* (Wisconsin 2002)

1516

Getto's

Al sinds het 3e Lateraans Concilie in 1179 moesten in een aparte buurt of straat wonen, soms werden zij verbannen. In 1516 dwong Venetië alle Joden in een apart ommuurd gebied te wonen, dat getto heette. 's Nachts mocht niemand eruit en werd het afgesloten. In de eeuwen daarna ontstonden ook getto's in andere Europese landen.

Er kwamen getto's in Portugal, Spanje, Duitsland, Italië en Polen. Eerder was er al een soort getto in Marokko, waar ze het een mellah noemden. De eerste mellah werd ingesteld in Fez (1438). Vóór de instelling van het getto hadden de Joden in de Republiek Venetië al te maken met beperkingen van hun rechten. De grote toestroom van (meest Sefardische-) Joodse vluchtelingen in 1509 zorgde uiteindelijk dat het getto werd ingesteld.¹⁶

---

¹⁶ David Ruderman, *De culturele betekenis van het getto in de joodse geschiedenis* (Amsterdam 2003)

1694

Januskop van de Verlichting

De invloedrijke filosoof Voltaire (1694-1778) was de belichaming van de Verlichting. Hij stond echter ook bekend om zijn antisemitische denkbeelden. Hieruit blijkt dat antisemitisme in deze periode nog steeds aanwezig was.

De Verlichting staat bekend als een tijdperk waarin men steeds meer afstand nam van religie door middel van de rede. Veel grote verlichte filosofen, zoals Voltaire, wilden Joden wel als medeburgers accepteren, maar zij waren fel tegen hun religie, het Jodendom. Zij vonden de religie en de bijbehorende cultuur, barbaars, primitief, en 'niet van hier': dat moesten Joden maar eens loslaten.

Dit denkbeeld was heel krachtig in de tijd van het opkomend nationalisme. Mensen met dezelfde taal, cultuur en waardensysteem voelden zich steeds meer met elkaar verbonden en werden loyaal aan de natie(staat). Joden deelden als enige minderheid in Europa die verbindende factoren niet. Nationalisten twijfelden aan hun loyaliteit en zagen hen als gevaar voor de natie, terwijl Joden juist in deze tijd voor de wet gelijke rechten kregen. Die loyaliteitskwestie leidde in onrustige tijden, ook later, tot fysiek en verbaal geweld tegen Joden. Dit is nog steeds te zien in de angst voor rituelen zoals ritueel slachten en besnijdenis, die als barbaars en primitief worden gezien. Antisemitische maatregelen, zoals verplicht leven in getto's, gaven de Renaissance, het humanisme en de Verlichting in de Joodse geschiedschrijving een negatieve naam.¹⁷

¹⁷ Leon Poliakov, *The history of anti-Semitism: from Voltaire to Wagner* (2003)

1738

Moord Oppenheimer

In 1738 werd Joseph Süß Oppenheimer opgehangen, de Joodse bankier en raadgever van hertog Karel Alexander van Württemberg. Door zijn impopulaire belastingmaatregelen werd hij na de dood van de hertog beschuldigd van fraude, corruptie, verraad en onzedige betrekkingen met hofdames.

Oppenheimer behoorde tot een kleine bovenlaag van hofjoden, die in de Duitse landen een hoge maatschappelijke positie hadden verworven. Enkele Joden waren bankiers en financierden de vorsten. Zij bekleedden die specifieke functies, omdat ze van oudsher gedwongen waren om bepaalde beroepen uit te oefenen (zie ook 'Joden en Geld'). De hofjoden waren door de grote schulden van de vorsten erg kwetsbaar. Een vorst met een te hoge schuld liet hen vaak simpelweg vermoorden, zodat zijn schuld in één klap verdween. De Joodse gemeenschap probeerde Oppenheimer nog te redden, maar hij werd gemarteld en bekende alles waarvan hij werd beschuldigd. Eeuwen later werd over hem de nazi-propagandafilm 'Jud Süß' gemaakt.

Behalve hofjoden waren er ook Schutzjuden (speciaal beschermde Joden) die in een plaats mochten wonen waar andere Joden dat niet mochten. Zij kregen een Schutzbrief, die na hun dood maar aan één zoon kon worden doorgegeven. De andere gezinsleden moesten dan vertrekken. Door de vele gedwongen verhuizingen ontstond een grote groep zogenaamde bedeljoden, die heel Europa rondtrokken omdat ze nergens konden wonen.¹⁸

¹⁸ Lloyd Gartner, 'Glimmerings of a New Age', *History of the Jews in modern times* (Oxford 2001)

1791

Het Joodse Vestigingsgebied

Tsarina Catharina de Grote van Rusland creëerde een afgescheiden Joods Vestigingsgebied (de Pale of Settlement). Joden waren verplicht daarbinnen te blijven. Dit bleef tot 1917 het enige gebied in Rusland waar Joden mochten wonen.

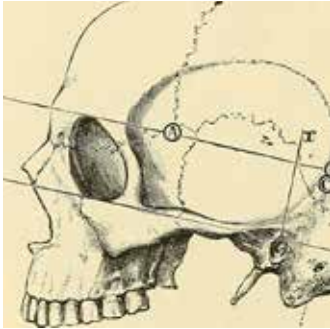
De Russische bewindvoerder Elisabeth had al geprobeerd om Joden die zich niet wilden bekeren uit Rusland te verdrijven. Onder Tsarina Catharina kreeg Rusland er in het zuidwesten Pools grondgebied bij, waar al veel Joden woonden. Catharina trok een soort binnengrens. Joden mochten blijven waar ze woonden, zolang het maar buiten het 'oude Rusland' was. In de loop van de 19e eeuw veranderden de grenzen van dit Joodse Vestigingsgebied door uitbreiding naar Oekraïne, tot aan Odessa.¹⁹

---

¹⁹ Richard Pipes, 'Catherine II and the Jews: The origins of the Pale of Settlement', *Soviet Jewish Affairs* 5 (1975)

1850

Biologisch/Raciaal

Vanaf ca. 1850 veranderde het religieus en economisch antisemitisme in biologisch of raciaal antisemitisme. Joden werden gezien als genetisch minderwaardig en slecht. Die slechtheid zou in hun genen vastliggen, en daardoor onveranderlijk zijn.

Het verschil tussen religieus en economisch antisemitisme, en biologisch antisemitisme, is dat Joden bij de religieuze variant nog 'gered' konden worden, bijvoorbeeld door bekering. Bij biologisch antisemitisme kon dat niet: Joden werden gezien als van nature slecht. Dat idee hing samen met de opkomst van het quasi-wetenschappelijke idee dat de mensheid was verdeeld in superieure (hoge) en inferieure (lage) rassen. Zo ontstond ook het idee van een Joods ras, dat als inferieur werd beschouwd. Wilhelm Marr (1819 - 1904) een werkeloze Duitse journalist, kwam met de term 'antisemitisme'. Volgens Marr was er een strijd tussen de Joodse en de Duitse 'volksaard', en maar één van de twee kon overwinnen. Een overwinning van Joden zou volgens hem het einde van Duitsland betekenen. Aanpassing van Joden aan de Duitse maatschappij vond hij geen oplossing. In 1879 richtte Marr de Liga van Antisemieten op, die de zogenaamde bedreiging van Duitsland door de Joden wilde bestrijden en hen het land uit wilde zetten. Vooral de universiteit van Heidelberg liet zich leiden door de term 'ras' en het daarbij horende 'rassenhygiëne'. Dat idee leidde in 1939 tot Aktion T4, een operatie waarbij geesteszieken en gehandicapten in het Derde Rijk werden gesteriliseerd en vermoord.²⁰

Ook Hitler vond het Duitse ras superieur aan alle andere rassen en vond het Joodse ras het slechtste. Hij wilde dit ras uitroeien, zodat het zich niet zou vermengen met het Duitse. Dat zou het Duitse ras verzwakken en uiteindelijk doen uitsterven.

²⁰ Steven P. Remy, *The Heidelberg Myth; The nazification and denazification of a German university* (Harvard 2003)

1894

Dreyfus

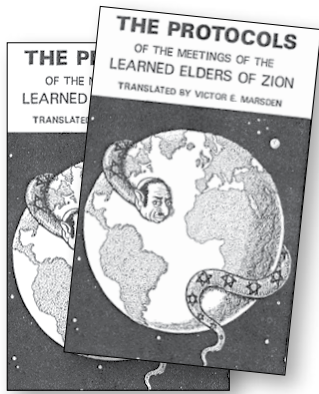
De 'Dreyfus-affaire' duurde van 1894 tot 1899. De Frans-Joodse officier Alfred Dreyfus werd beschuldigd van spionage voor Duitsland en in 1894 veroordeeld op basis van valse getuigenissen. In de kranten verscheen tijdens zijn proces veel antisemitische propaganda, vooral over Dreyfus' 'gebrek aan loyaliteit'. Antisemitisme bleek wijd verspreid in de Franse samenleving.

Alfred Dreyfus werd uit zijn rang in het leger gezet en in 1895 veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Het nieuwe hoofd van de inlichtingendienst van het leger, Georges Picquart, ontdekte echter dat Dreyfus onschuldig was: de echte spion was Ferdinand Esterhazy. De legerleiding wilde hier niet van horen en bracht zelfs valse documenten naar buiten om Dreyfus' schuld te bewijzen. Picquart werd zelf ontslagen en gevangen gezet. Uiteindelijk werd Dreyfus in 1899 vrijgelaten en in 1906 achteraf vrijgesproken en hersteld in de rang van majoor. Dreyfus werd in 1908 neergeschoten door de journalist Louis Grégori in Parijs, mogelijk als gevolg van antisemitische propaganda in de media.²¹

---

²¹ R. Harris, *The man on Devil's Island: Alfred Dreyfus and the affair that divided France*. (2010)

1899

Wereldcomplot-/Protocollen

'De Protocollen van de Wijzen van Zion' is een vervalsing uit ca. 1899. De Protocollen zouden zijn geschreven door Joden die de Christelijke maatschappij wilden vernietigen en de wereld wilden overheersen. De vervalsing wordt nog steeds aangevoerd als 'bewijs' van complottheorieën over Joden die de financiële wereld en de media beheersen.

Dit geschrift was verzonnen door de Franse tak van de Russische geheime dienst (Ochrana) om aan te tonen dat de Joden achter een complot zaten om tsaar Nicolaas II om het leven te brengen. Ook zouden ze economische hervormingen in Rusland hebben doorgevoerd, waar het land onder te lijden had.²² Het verspreiden van deze geruchten leidde tot een golf aan extreme pogroms in Rusland tussen 1903 en 1906. Hierbij werden ongeveer 1000 Joden gedood en enkele duizenden gewond. Bekend zijn de pogroms van Kishinev en Bialystok.

Het pogrom in Kishinev begon in 1903 in Moldavië na de Paasdienst. Drie dagen waren Joden het slachtoffer van plundering, vernieling en moord. Aanleiding waren de dood van een christelijk jongetje, 40 km ten noorden van Kishinev, en de zelfmoord van een meisje. Een antisemitische krant suggereerde dat de Joden erachter zaten en gebruikte hiervoor het 'bloedsprookje' (zie lemma 'Bloedsprookje'). Als gevolg van de pogroms vluchtten enkele tienduizenden Joden uit Rusland naar onder andere het gebied dat nu Israël heet. Gedurende de hele 20e eeuw zijn de 'Protocollen' en samenzweringstheorieën in vele landen gebruikt om het zogenaamde 'Joodse gevaar' te bestrijden.²³

²² K. Smelik, *De zeven levens van de Protocollen van de Wijzen van Zion. De paradoxale geschiedenis van het belangrijkste antisemitische geschrift* (Soesterberg 2010)

²³ K. Smelik, *De zeven levens van de Protocollen van de Wijzen van Zion. De paradoxale geschiedenis van het belangrijkste antisemitische geschrift* (Soesterberg 2010)

1918

Joden en communisme

Na de Eerste Wereldoorlog in 1918 gaf de Duitse legerleiding de Joden en de socialisten de schuld van het verlies. Zij zouden met de Novemberrevolutie een regering hebben aangesteld die de strijd opgaf. Dit wordt de 'Dolkstootlegende' genoemd. De mensen die dit geloofden, zagen Joden en communisten als één pot nat.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914 - 1918) vochten Groot-Brittannië, Frankrijk, Rusland en de Verenigde Staten tegen Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en het Ottomaanse Rijk. De oorlog werd verloren door Duitsland en zijn bondgenoten. Toen verlies onvermijdelijk werd, schoof de Duitse legerleiding de schuld hiervan af op de Duitse socialisten en de Duitse Joden. Zij zouden het land 'in de rug hebben aangevallen' door een revolutie te beginnen. Daarna kwam er een regering die het leger beval de strijd te staken. Dat zou de spreekwoordelijke 'dolkstoot' in de rug van Duitsland zijn geweest, die de nederlaag zou hebben veroorzaakt.

In werkelijkheid was de nederlaag onvermijdelijk geworden, omdat de Duitse bondgenoten niet sterk genoeg waren en minder soldaten hadden, en omdat op twee fronten gevochten moest worden. Mensen die in de dolkstootlegende geloofden, gooiden de socialisten en de Joden op één hoop als de veroorzakers van de nederlaag. Dit was de bron van de Joods-bolsjewistische mythe (Bolsjewisme is de Russische variant van het communisme), dat Joden communisten zijn. Hitler vocht als soldaat in WO I en was één van de mensen die in beide mythes geloofde. Het vormde een belangrijk deel van zijn antisemitische wereldbeeld.²⁴

²⁴ W. Diest, 'The military collapse of the German empire: the reality behind the stab-in-the-back myth', *War in history* 3 (1996) 186-207

20e eeuw

Arabisch antisemitisme

In de 20e eeuw werden oude, vaak christelijke antisemitische mythes uit Europa in de Arabische wereld overgenomen en vermengd met bestaande vooroordelen, vooral in anti-Zionistische (later anti-Israël) propaganda.

In de Arabische wereld woonden al eeuwenlang Joden en vonden van tijd tot tijd pogroms plaats. In de 20e eeuw ontstond er een mengvorm van antisemitisme in de Arabische wereld, waarbij mythes zoals het 'bloedsprookje' en de 'Protocollen' uit Europa werden geïmporteerd. (Zie 'Bloedsprookje' en 'Protocollen') Deze mythes werden gebruikt in uitingen waarmee Arabische leiders vijandschap kweekten tegen Joden in de eigen leefomgeving. In de jaren 1910 bijvoorbeeld riepen Arabische leiders op om de Joden te doden, wat leidde tot pogroms in plaatsen als Shiraz, Iran (1910) en Fez, Marokko (1912). In de jaren 1920 waren er pogroms in het toenmalige Britse mandaatgebied Palestina, onder meer in Safed, waar in 1929 ongeveer twintig Joden werden vermoord en in Hebron, waar dat jaar 67 doden vielen. Een van de ophitsers van deze pogroms in het toenmalige Britse mandaatgebied Palestina was grootmoefiti Amin Al-Hoesseini. Tijdens de Tweede Wereldoorlog woonde hij in Berlijn en zocht hij steun bij de nazi's tegen het Brits mandaat in Palestina en de komst van Joden naar het gebied. Hij verzorgde onder andere antisemitische radio-uitzendingen vanuit Berlijn. Na de stichting van de staat Israël ontnamen veel Arabische landen de Joodse inwoners hun burgerrechten, soms ook werden hun bezittingen in beslag genomen of waren er pogroms. In totaal vluchtten ongeveer 850.000 Joden uit Arabische landen.²⁵ Ook ver na de Tweede Wereldoorlog kende de islamitische wereld uitingen van antisemitisme. Zo heeft de toenmalige president Morsi van Egypte in 2012 nog gebeden om de dood van de Joden.

²⁵ M. Milson, 'Arab and Islamic anti-Semitism', *Global anti-Semitism: A crisis of Modernity*; Volume 5 Reflections (2013)

1939

Holocaust

Holocaust is de term voor de massamoord op miljoenen Joden in Europa door de Duitse nationaalsocialisten tijdens de Tweede Wereldoorlog (1939 - 1945). Een andere term is 'Sjoa', Hebreeuws voor 'vernietiging'.

Holocaust betekent 'brandoffer'. Gebruikt voor de nazi-genocide op Joden, Roma en Sinti wekt dat de indruk dat de doden ergens voor zijn geofferd, in plaats van zinloos vermoord. Daarom spreken Joden liever over 'Sjoa' het Hebreeuwse woord voor 'vernietiging'.

Vanaf het moment dat Adolf Hitler in Duitsland aan de macht kwam in 1933, ging het bergafwaarts met de positie van Joden in het land. Zo werd er in 1933 een boycot afgekondigd '(koop niet bij Joden') en werden boeken van Joodse schrijvers en auteurs die de nazi's politiek niet aanstonden verbrand. In 1934 werd Hitler de Führer (alleenheerser van Duitsland) en in 1935 voerde hij de Neurenberger rassenwetten in. Daarin werd bepaald wie zuiver Duits ('arisch') was en wie niet en werd het speciaal Joden (en Sinti, Roma en "negers") verboden om met Duitsers te trouwen of om er seksuele relaties mee te hebben. De wetten waren bedoeld om Joden in Duitsland het leven onmogelijk te maken, zodat ze het land zouden verlaten. Op 9 november 1938 kwam het tot een door de nazi's georganiseerde, massale pogrom tegen Joden en Joodse eigendommen in Duitsland en het toen inmiddels bezette Oostenrijk. Deze gebeurtenis wordt de Kristalnacht genoemd vanwege de vele kapotgeslagen ruiten van Joodse winkels en gebouwen, waardoor de straten vol glas lagen. Ook werden 2.000 synagogen in brand gestoken. De Joden moesten tot overmaat van ramp ook nog zelf na afloop de schade betalen.

Vervolg op volgende pagina

Moderne tijd

(1800 – nu)

Eind 1939, toen de Tweede Wereldoorlog was begonnen, voerde Hitler de Jodenster in, die Joden verplicht zichtbaar op hun kleding moesten naaien als kenteken (zie 'Kenmerkende kleding'), en begon hij met het instellen van getto's (zie 'Getto') in de veroverde gebieden, waar Joden verplicht moesten wonen.

Vanaf het moment dat nazi-Duitsland de Sovjet-Unie aanviel, in juni 1941, begon het systematische proces van uitroeiing van Joden in Europa. Hitler zette in eerste instantie zogenaamde Einsatzgruppen in die door middel van massa-executies hele Joodse gemeenschappen uitroeiden. Dit waren troepen die achter de gewone soldaten aankwamen en zich speciaal daarmee bezighielden.

In het najaar van 1941 besloot Hitler dat de uitroeiing van de Joden een stuk effectiever moest. Hiervoor liet hij op 20 januari 1942 een conferentie beleggen aan de Wannsee (vlakbij Berlijn) met verschillende partijkopstukken, die een 'definitieve oplossing' moesten verzinnen voor 'het Joodse probleem', de Endlösung. Naast de concentratiekampen, waarin de nazi's al sinds 1933 'ongewenste' burgers opsloten, kwamen er nu vernietigingskampen, waarvan Auschwitz-Birkenau de bekendste is. Joden werden gedeporteerd naar de kampen, waar ze ofwel eerst tewerk werden gesteld met veel te weinig eten, of na aankomst werden vergast.²⁶ Bij elkaar zijn er in heel Europa ongeveer 6 miljoen Joden door de nazi's vermoord, waarvan ongeveer 102.000 uit Nederland.²⁷ Ook Roma en Sinti ("zigeuners") werden door Hitler vermoord. Het precieze dodental is niet bekend; naar schatting zijn er tussen de 220.000 en een half miljoen Roma en Sinti vermoord.

---

²⁶ P. Longerich, *Holocaust: The nazi persecution and murder of the Jews* (Oxford 2010)

²⁷ S. Friedländer, *Nazi-Duitsland en de joden 1933-1945* (Nieuw Amsterdam 2009)

1945

Naoorlogs antisemitisme en bureaucratie

Het eind van de Tweede Wereldoorlog bracht geen eind aan het antisemitisme in Europa, ook niet in Nederland. Al tijdens de bezetting en vlak daarna waren oude vooroordelen te horen over Joden en geld, macht, etc. In het Poolse Kielce vond in 1946 de laatste pogrom in Europa plaats. 41 Joden werden vermoord.

Al tijdens de bezetting waarschuwden verzetsbladen tegen toenemend antisemitisme.²⁸ Joden die uit de onderduik of kampen terugkeerden, kregen uitspraken te horen als: “O, jou zijn ze vergeten” - vooral als zij spullen kwamen terugvragen bij bureaus die ze ‘in bewaring hadden genomen’.

De opvang van Holocaustoverlevenden in de eerste jaren na de oorlog was niet antisemitisch, maar wel kil en afstandelijk. Statenloos gemaakte Duitse Joden werden aan de Nederlandse grens geweigerd of zelfs vastgezet in het voormalig kamp Westerbork. Het bleek bijna onmogelijk om geroofd bezit of bezittingen van vermoorde familieleden terug te krijgen, maar overlevenden werden moesten wel achterstallige belastingen betalen, bijvoorbeeld over de huizen waar zij jaren niet in hadden kunnen wonen. Naheffingen als rioolrecht en straatgeld zijn zelfs in 2014 nog niet teruggegeven.²⁹ De staat, notarissen, banken en verzekeringsmaatschappijen werden over de hoofden van slachtoffers op die manier rijker. Dit alles werd als zeer onrechtvaardig ervaren: deze periode wordt ook wel de ‘kleine Sjoa’ genoemd. De verhouding tussen Joden en niet-Joden werd er niet beter op. Kort na de oorlog werd het uiten van antisemitisme als verwerpelijk gezien, maar de vooroordelen bleven en staken nog regelmatig de kop op.

²⁸ E. Gans, *Gojse nijd & joods narcisme* (1994)

²⁹ I. Lipschits, *De kleine Sjoa: de Joden in naoorlogs Nederland* (2001)

1952

Communistisch antisemitisme

Na de Tweede Wereldoorlog nam het antisemitisme steeds grotere vormen aan in de politiek van de Sovjet-Unie en de communistische landen in Oost-Europa. Vooral de invloedrijke dictator Jozef Stalin, die aan het eind van zijn leven leed aan achtervolgingswaan, wakkerde dit aan. Bekende voorbeelden zijn de Slanskyprocessen in 1952 en het Dokterscomplot in 1952-'53.

Slansky-processen in Tsjecho-Slowakije.

Rudolf Slansky was een Joodse politicus van de communistische partij van Tsjecho-Slowakije, die door Jozef Stalin onder andere onterecht werd beschuldigd van een samenzwering tegen de staat. Hij werd samen met tien anderen ter dood veroordeeld. Rudolf Slansky was een politicus van Joodse afkomst, die lid was van de communistische partij van Tsjecho-Slowakije. Jozef Stalin, de dictator van de Sovjet-Unie, had als de belangrijkste communistische leider veel invloed op de communistische partijen in andere Oost-Europese landen. Stalin beweerde dat de communistische partij in Tsjecho-Slowakije niet de 'juiste' communistische leer volgde. In werkelijkheid was dit een excuus om zowel Joden (van wie hij dacht dat zij tegen hem samenspanden; zie Protocollen) als communisten die het niet met hem eens waren in die partij op te ruimen. Slansky werd samen met 13 anderen slachtoffer van één van de vele stalinistische zuiveringen en showprocessen (nepprocessen, waarvan de uitkomst van tevoren vaststond). 11 van de 13 beschuldigten waren Joods. Slansky en de rest werden onder meer beschuldigd van titoïsme, zionisme, nationaalcommunisme en een samenzwering tegen de staat. Slansky en 10 anderen werden uiteindelijk ter dood veroordeeld. De drie andere verdachten kregen levenslang.³⁰

³⁰ I. Lukes, 'The Rudolf Slansky affair: new evidence', *Slavic Review* 58 (1999)

Contemporaine tijd (1945 – nu)

Dokterscomplot

Joodse dokters werden door Jozef Stalin beschuldigd van een samenzwering om de Sovjet-elite te vermoorden.

Een groep bekende Joodse dokters werd ontslagen, gearresteerd en gevangen gezet, beschuldigd van een samenzwering om de Sovjetleiders te vermoorden. Daarna steeg het aantal aangiftes tegen Joden enorm. Het verhaal over dit complot was één van de vele waanideeën van Stalin, die steeds vaker tot anti-Joodse maatregelen leidden. Hij noemde de Joden 'een volk van spionnen'. Zo werden Joodse acteurs uit films en boeken geknipt en werd het feit dat er in de concentratiekampen van de nazi's vooral Joden waren vermoord nauwelijks in de geschiedenisboeken van de Sovjet-Unie vermeld. Helemaal op het einde van zijn leven zou Stalin zelfs het plan hebben gehad om alle Joden in de Sovjet-Unie naar Siberië gedwongen af te voeren om ze daar te laten werken en wonen. Hij stierf echter in maart 1953. Vlak na zijn dood werden alle dokters die vastzaten weer vrijgelaten.³¹

---

³¹ L. Rapoport, *Stalin's war against the Jews: The doctor's plot and the Soviet solution* (New York 1990)

1960

Holocaustontkenning

Holocaustontkenning is de ontkenning, bagatellisering, goedpraten van de massamoord op Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Holocaustontkenning is een verwerping van algemeen geaccepteerde en goed gedocumenteerde historische feiten over de daden van het nazi-regime, meestal met de bedoeling om de Joden in diskrediet te brengen.

Het ontkennen, bagatelliseren (kleiner maken) en goedpraten van de Holocaust is in vele landen strafbaar, waaronder in Nederland, waar het sinds 1995 valt onder het verbod op discriminatie.

In de jaren '60 kwam het ontkennen van de Holocaust vooral naar voren door het verschijnen van een groot aantal 'historisch revisionistische' boeken. Bekende ontkenners zijn de katholieke bisschop Richard Williamson en de Fransman Robert Faurisson. De Britse historicus David Irving is in 2006 voor het bagatelliseren van de Holocaust in Oostenrijk veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf.

De voormalig Iraanse president Mahmoud Ahmadinejad heeft sinds zijn aanstelling meerdere malen de Holocaust ontkend. Zo organiseerde hij in 2006 een congres in Iran over het 'herzien van de visie op de Holocaust'. Onderdeel was een beruchte antisemitische cartoonwedstrijd. Volgens Ahmadinejad en mensen die er hetzelfde over denken is de Holocaust (die hij ontkent) de enige reden voor het oprichten van de Joodse staat Israël. Hij beweert dat er geen Holocaust heeft plaatsgevonden en dat daarom Joden geen recht hebben op een eigen staat.³²

---

³² D.E. Lipstadt, *Denying the Holocaust: The growing assault on truth and memory* (2012)

Vanaf 1970

Terreur en aanslagen op joden

In Israel en ver daarbuiten vinden aanslagen plaats tegen Joden. Vanaf de jaren 1970 begon dit met (vaak pro-Palestijnse) terroristische organisaties als PLO, Hezbollah, Al-Qaeda en Abu Nidal. Sinds de jaren 1990 richten ook individuen schietpartijen en aanslagen aan, zonder onderscheid tussen Israelische burgers en Joden.

Internationale (Palestijns) terreur

Sinds de jaren 1970 voeren internationale terroristische organisaties als PLO, Hezbollah, Al-Qaeda en Abu Nidal aanslagen uit op Joden buiten Israel. Zij maken geen onderscheid tussen Israelische burgers (overigens ook geen legitiem doelwit) en Joden.

Een van de bekendste voorbeelden van internationale terreur buiten Israel werd de vliegtuigkaping uit 1976, Operatie Entebbe. Palestijnse terroristen en Duitse medestanders dwongen een Air France-vliegtuig met 248 passagiers te landen op vliegveld Entebbe in Oeganda. Zij gijzelden ruim honderd Joden en Israeli's. De rest van de passagiers werd vrijgelaten. De terroristen eisten de vrijlating van andere terroristen. Bij een reddingsoperatie door Israel sneuvelde de Israelische commandant Jonathan Netanyahu, de broer van de huidige Israelische premier. Drie gegijzelden werden gedood, een vierde, een zieke vrouw, werd in het ziekenhuis vermoord door Oegandese legerofficieren.

Dit was echter niet de eerste terroristische actie. In 1970 werd een vliegtuig van Swissair op weg van Zurich naar Tel Aviv opgeblazen door de PLO. Alle 47 passagiers en bemanningsleden werden gedood.

In 1985 kaapten leden van de Palestine Liberation Front en

Contemporaine tijd (1945 – nu)

---

de Palestine Liberation Organization het Italiaanse schip de MS Achille Lauro voor de kust van Egypte. Het schip was op weg naar Israel. Zij eisten de vrijlating van 50 Palestijnse gevangenen. Het plan was om het vuur te openen op Israelische soldaten, zodra ze de kust van Israel bereikten. Bij deze aanslag werd de Joods-Amerikaanse Leon Klinghofer in zijn rolstoel neergeschoten en overboord gegooid.

In 1994 vond er een aanslag in Buenos Aires plaats op het Joods cultureel centrum AMIA, waarbij 85 doden en 300 gewonden vielen. Het onderzoek naar de daders sleepte jaren voort en werd slecht uitgevoerd: twintig jaar later was de zaak nog niet opgelost. Waarschijnlijk werd de bomaanslag gepleegd door Hezbollah, in opdracht van de Iraanse regering.

In 2002 kwamen er bij een zelfmoordaanslag op de Ghriba-synagoge in Tunesië, 19 mensen om het leven. De terrorist liet een volle vrachtwagen met aardgas exploderen naast de synagoge. De aanslag werd opgeëist door de islamitische terreurgroep Al-Qaeda.

Dit is slechts een selectie van Internationale (meest pro-Palestijnse) terreur.

Aanslagen op Joden

De laatste decennia plegen ook individuen met regelmaat aanslagen en schietpartijen op Joden buiten Israel. In mei 2014 nog werden er vier mensen gedood bij een aanslag in het Joods Historisch Museum in Brussel.

Een 'Syriëganger', teruggekeerd nadat hij als strijder van een islamitische terreurorganisatie in de Syrische burgeroorlog had gevochten, opende in mei dit jaar het vuur op mensen in het Joods Historisch Museum te Brussel. Drie mensen waren op slag dood, een vierde overleed enige tijd later. De dader was een bewonderaar van de moslimextremist die in 2012 een aanslag pleegde op een Joodse school in Toulouse (zie verderop).

In 1999 gooiden de gebroeders Williams, die geloven in de 'superioriteit van het blanke ras', brandbommen naar drie

Contemporaine tijd (1945 – nu)

---

synagogen in de Amerikaanse stad Sacramento. De broers, die ook andere gebouwen met brandbommen bestookten, waren aanhangers van de racistische groep Aryan Nations ('Arische volken').

In 2012 schoot een moslimextremist drie kinderen en een rabbijn dood bij een Joodse school in Toulouse. De man zei "Palestijnse kinderen te willen wreken".

In 2014 opende een man in Kansas, Verenigde Staten, het vuur op een synagoge waarbij 3 Joden werden vermoord. De man was een voormalig leider van de Ku Klux Klan, een bekende racistische en antisemitische groepering uit de VS.

Dit is slechts een selectie aan aanslagen op Joden buiten Israël.

Ca. 1980

Antisemitische 'Israelkritiek'

Soms worden Joden gediscrimineerd of de Holocaust gebagatelliseerd door iemand die zegt dat hij alleen kritiek uit op de staat Israel. Het gaat hier niet om kritiek op Israel of tegen de Israelische regering, hoe rabiaat ook.

Natuurlijk kan iedereen net zoveel kritiek hebben op de Israelische regering als op welke andere regering ook. Maar in sommige gevallen worden echte antisemitische uitspraken 'vermomd' als Israelkritiek. Een vaak gehoord voorbeeld van antisemitische kritiek is de uitspraak dat 'Israels gedrag tegen Palestijnen hetzelfde is als dat van de nazi's tegen Joden'. Israel is in een strijd verwickeld met de Palestijnen, waarbij helaas soms ook burgerslachtoffers vallen. Dat is erg, maar het is iets heel anders dan de Jodenmoord tussen 1939 en 1945. Tijdens de Holocaust hebben de nazi's 6 miljoen Joden systematisch vernietigd, doelbewust en uitsluitend omdat zij Joden waren. Er was geen sprake van enig conflict. Palestijnse slachtoffers komen merendeels bij gevechtshandelingen om.

Mensen die dit soort kromme vergelijkingen maken, rekenen eventuele fouten van individuele Joden de hele groep aan. Zij overdrijven die fouten enorm en proberen daarmee de hele groep in een kwaad daglicht te stellen.

Recente voorbeelden daarvan zijn het schreeuwen van de leus "Dood aan de Joden" tijdens een pro-Gaza demonstratie in 2014, of de aanslag op een synagoge in het Duitse Wuppertal, of de aanvallen op synagogen in Parijs tijdens 'pro-Palestinademonstraties'. Dit soort agressie (ook via sociale media) en het aantal antisemitische voorvallen is dit jaar toegenomen in Europa naar aanleiding van de Israelische actie in de Gazastrook in juli 2014.

Bovenstaande voorbeelden zijn daar slechts een selectie van.

Contemporaine tijd (1945 – nu)

Vanaf de jaren '80 worden er in voetbalstadions in Nederland ook met enige regelmaat antisemitische leuzen geroepen en antisemitische spandoeken getoond. Dit gebeurt vooral bij wedstrijden van Ajax, waarvan sommige supporters zichzelf 'Joden' noemen. Een leus die dan vaak in het stadion wordt geroepen is: ' Hamas, Hamas, alle Joden aan het gas.' Soms wordt hetzelfde geroepen op straat bij demonstraties.